کاڼي دل

پہ لاس کښی خوند نه کوي

Ketabton.com

اظہار اللہ اظہار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کانړي دَ ګل په لاس کښې خوندرهٔ کوي
شاعر : اظهار اللّٰهؒ اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت اللّٰه حسن ، محمد داوُد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
روبے اشاعت : ۱۵ اګست ۲۰۰۰ ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډېمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار اللّٰه اظهار لکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې درونـد پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څوـمره حجابونه راوړي " [۱]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هېڅ نهٔ دي پکار بچیه
ربّ دې ودان کړه زما هر څهٔ تهٔ ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او ربّ ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[۱] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام اللّٰه جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون کهٔ بېلتون" کښې چاپ دے ۔
اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

دَ هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې دهٔ. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې دهٔ. ددې وضاحتونو بحث ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس دَ دنیا دَ نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر دَ پښتو ژبې او ادب دَ سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي دَ تکرار دَ بې خوندۍ او دَ نظر دَ ستوماني سره مخ کړي. ګنې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما دَ هائیکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره دَ بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې دَ هغوي دَ هائیکو په مجموعه" دَ بنائستونو دَ صحرا وړیځې "کښې موجوده ده

په دې حقله ګڼې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد دَ هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې دَ هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې دَ ټپې په مرسته او دَ هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ دَ هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې دَ بحث دَ غوښتنې او موضوع دَ تقاضو نه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بڅې نهٔ متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې دَ هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او دَ هائیکو دَ صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ دَ خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې دَ ژوند او ادب دَ غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې دَ نا اهلۍ دَ پټولو په هڅه کښې دَ ټپې په اوږو دَ ټوپک ایښودلو ناداني ده او دَ ټپې سره دَ دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته دَ ټپې او هائیکو دَ تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیرانوونکې دي واخستلې شي. خو له هر څه نه وړاندې زه ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او ولې او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي کښې نو او دې ښائي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تېندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمي نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غور ونو کښې ښکاري شرنګوي، نوم هم ښائسته او د ټائټل کټ اپ هم ښائسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته"[٥]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک دے او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم دے"[٦]

لهٰذا اکثرو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

رد عمل ښکاره کړو. د مثال په توګه نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے"[٣]

دوېمه حواله:

"موږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه دے معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړے دے"[٤]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې کښې اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي کښې نو دغه معترضین دې په خپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اودې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب په خپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، ټکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپرلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. نوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترفين دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف ليکلي وو

"ټپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے دے هايکو په آفاقي تناظر کښې د دنيا د هرې ژبې، ادب او طبقې ستر کې ځان ته را اړولي دي؛"[۵]

د دې خبرې په ترخ کښې بناغلے اسير منګل ليکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسير منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوئ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هايکو د دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کېږي او ټپه د بين المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده. او هغه هم د بنيادي ساختياتي تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسيسۍ جرمني، روسۍ، چينۍ، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلې شوې يو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښي لیکل شوي دي او لیکل کېږي. چې ځني مثالونه یې شته. زما په خیال نباځلي اسې مثال زما مضمون ته په پوره تناظر کښي د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپل خوښي هغه عبارتونه یې راوستلي دي چې د هغوئ نه کلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسېدلو.

ګوران نباځلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُف ایندې کو هایکو کښي په راقم الحروف د خپل خاص تنقیدي جبر ګلي کړي دي. لیکي:

"نن اُف اینډې کو میتق نزتې هوم کښي زېږېدلي غټې هایکو د فحاشي اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا ښه په ذوق سره وئیلے شوي چې اُف اینډې کو میتق نزتې هوم کښي زېږېدلي غټو هایکو ته بیلو پرنټ وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښي راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښي تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چاهم فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غټې لیکونکیو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې نباځلي مشتاق مجروح دې چغېله اعلی و ارفع ادبي لمحې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښي فحش ګوئي واقعې چې د غندنې ور اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خپرې نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې نباځلي مشتاق مجروح غټو ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښي د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمېنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او لګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې توروي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښي توره وهل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند وړ بچارې اوښودلې شي. یا د معاشرې بربنډ او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوغندلې شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټون نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښي راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهٰذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښه خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب نهٔ غندلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سرغوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هایکو باندې د فحش ګوئی تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبهٔ نهٔ راځي
نو د کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې بې بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هایکو کښې فحاشي ده. چې نهٔ ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنیٰ د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کرښې له سر راوړهٔ نادانۍ کښې
ګړک چې د کوهي چړګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښځه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په ښځو پورې نهٔ دي سستول پکار کنې نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې لوستونکي په خپله اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې دې توبه وي. بلکې زهٔ د دا رنګ هایکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعویٰ بېخي بې ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینسله Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه خبره دا ده چې ښاغلي مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دی. بلکې وکالت یې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هغوي فقط نفس کُشي او برګزیده ټپې اورېدلي او لوستلي دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.

د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلې کېږي.

یا قربان:

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اترې به شې مینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله یې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورې سورې په کولو راشې
چې پرهارونه دې ګندم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دی. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې کښې تاویلات او توجیهات وي کښې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکي په سر دی. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو ممیج یې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحتمند اړخ واخستلی شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ یې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غور څنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاتش نه بچ ساتل پکار وي کنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلي معترض ورسره مخ شوی دی.

د اُنې اینړکو هایکو لیکونکې ښاغلي مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته یې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګری وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلي دي چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اولیکلې شي خو په دې کښې څوک څه کولې شي چې اوس نوې کول د ټپې په مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بیا دا چې لوې تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور موي.

بحر کیف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'انې اینه کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلې دې. بیا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زه پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او ښاغلي ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوو لیکوالو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هېڅ نه دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندۍ ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازمې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړې دې متقدمینو د هغې خوب هم نه و لیدلې او د هغوي د خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه بریښېدل زه دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخه بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کول ته لارې اساني کړي دي خو دا دعوې چې ګنې د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوو چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نه دي پرېښي زیاتې او سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوهه دې چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو زمانه کښې چرته وې او چونکې ادب ماضي سره سره د

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خلاصېږي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې ننسبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل ، ازاد او معرا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم ، محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب عامر ګمايانے ، جنرال عبدالصمد مومند ، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه " سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو " ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هايکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سايکاټرېسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د ږغوړانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر ځنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پېدا کولو دغه وسیله او دي آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووايي چې د غزل لیکونکي مخول وي د تکل لیکونکے
ول Pun وي او د ټپې خالق ګپي وي على هذا القياس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پېټوقي حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې شېخ په نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلیٰ او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نهٔ لري.

تر څو پورې چې د الف اینګو هایکو د مضمون نګار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې کنې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څهٔ مړه
شوي خو نهٔ دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې ځے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نهٔ
دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نهٔ کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک ووايي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغېره نهٔ کوي. بلکې ددې په ځاے دې کُشتي
مېرغپ کباړي او ګولي وسله وغېره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نهٔ شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډي د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نهٔ دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښتنه ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وراندې کړي دي خو سړے څه ووايي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او دریمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي منله
اوږده وي یعني هایکو د هیئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي .

د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب
دوي ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو یا ملي اوازونو ترتیب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفیسر صیب فرمودات په سرسرکو خو ډېرې
نیمګړتیاګاني په کښې محسوسېږي او یو ځاے نیم کښې په
کښې د تحقیقي سیرت خلاف د سهولت احساس هم پټ
پښتونے کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا لیک یو فني
تیندک سره هم مخ شوے دے .

معلومېږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي
ادلون بدلون ساختیاتي تبدیلۍ او ټیکنیکي ارتقاء په
نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګنې نو هایکو به ئې د اوولسو ۱۷ څپو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نهٔ
راوستله یا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنیت لري چې د هایکو د صنف
نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تړاګلے شوي قیود او حدود نه
پورته کول غواړي. ګنې نو د جاپان ډېرېنے هایکو لیکونکي
باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې
اهم دے . دغه ترتیب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بیا په عالمي
ادب کښې د یوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو
لیکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفیسر صیب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بیا ئې هم وضاحت
لازمي پکار وُ .

بهر حال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقادب
د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې ئې د همایون صیاد
صیب کومه هایکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هیڅ تړون
او نسبت نشته، هایکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزمیه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحر متقارب په ښودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې
په دغه تجویز شوي بحر باندې بېخي تقطیع نهٔ کېږي.
هایکو ده .

همدرد ئې نوم دے
په مینه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
اداېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوونش[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث
مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادي او
معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ
یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې
چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

ښاغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"د ښاغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے."[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے
نه ددې غلط فهمۍ خوربېدو اندېښنه ده چې ګني په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د ټیکرو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې
تېر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کېفیاتو او لاشعورانهٔ
انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې د داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه يې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره يې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دِ خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستوڼکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې رابیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي تورې یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چاته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګني چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

بناغلي رحمت شاه سائل صیب دَ بناغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګني اسمعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړيدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې بناغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګني تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. لم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر څو کېږي شي څو منلې شوې حقیقت دا دی چې هر روح د خدای په قدرت د جوهر خوبنه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلې شي ځکه نو مصنوعي اختلاط به یې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نه دی چې فني حکمت عملي نه دې کار نه اخستې کېږي. بهر حال که یو تخلیقي غورځنګ د هایکو پیرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً یې څوک د غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څه ضرورت نه په لوی اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړې شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلري په مثال دی. هغه که هره پیرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دی. مشرانو ویلي دي چې لعل په ایرو کښې نه پټېږي ځکه زه دا دعویٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هایکو لعل کله هم پټ نکړې شي خو شرط پکښې دا دی چې د هایکو په ورستو د یو لوی تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هایکو شاعرانه خیالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نه وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هایکو نه وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالې، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړه چاودون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلې خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلې وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړمې دې په هر ګل کښې پیدا شي ځکه نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلې اباسین یوسفزې چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې یې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځای نه دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او د ربدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلې د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هایکو خلاف په داسې استهزائي پیرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں ------- اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې دَ اصنافو دَ بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف دَ تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که دَ یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم دَ هغې شاعر دَ تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم دَ ټپې وئیلو نه انکار اونکړي . او س که محض دَ ټپې پیرایه دَ تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې دَ تخلیق جوهري قوتونو دَ ادب په هره څانګه کښې دَ ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک نن په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -

ښاغلي اباسین په ټپه کښې دَ تغزّل دَ موجودګۍ دعویٰ هم کوي چې مناسب نهٔ ده - په اصل کښې تغزّل دَ غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره دَ تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وئیل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وئیلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه ده چې دَ ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي . هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي . بهر حال دَ ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې دَ هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي - باید چې هغوئې دَ هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه - بله دَ تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ټپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے ۔" کېدے شي چې دَ بحرونو نه دَ ښاغلي مراد دَ ټپې سیلابونه یا څپې وي ولې دَ اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې راپیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په ګڼو. بحرونو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلی په دا قسمه ځلو نظر ثاني
ضرور وکړي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلي اباسین په خپله خبره اوددېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به دا سره دا هم مني
چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لړې مختصر او د دوېمې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوؤ مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانهٔ به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند وئیل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بلله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دداسې
خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي؛

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیّوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں ...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم تامنهٔ وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلي شوي ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې زه ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په ښا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.

ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ یې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا یې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې د پاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځني استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي :-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د ړنګه "څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوو صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې وُ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه يې ځکه په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا يې په سر کښې پوښته نهٔ ده وښلي چې خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو يو اځې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې يې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې دې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي او د يوې تنه وړې ونې شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته يې داسې رنګا رنګ ګلونه سپرېدي دي چې ښائست او سينګار ته يې سترګې بربښي."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا هم کوي. ليکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نهٔ راپيدا کيږي ادب څهٔ شريعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې کښې هغه دې د ادب درېمے مفتي او منلے شي نو بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته يې د ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رايو ځائے کيږي او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کيږي. دا حقيقت دے چې د اعلیٰ د تلازم او د علم د وصف نه سيوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے دغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادنیٰ مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بيا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادنیٰ مفتي د نسبت سره فتوی د منلو او حجت قابله نه پاتې کيږي. خو زما په خيال ګران ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وئيل غواړي چې ما هر څه فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم. هيڅوک يې هم او نهٔ مني. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادنیٰ او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادنیٰ مفتي ټائټل ورکوي.

والله اعلم بالصواب.

بيا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته بدعت په کوم خيال وئيلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړهٔ چاودون را زېږېدلے يو ژوندے شعري صنف اوګرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلی اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلېرویشتم اپریل دوه زرم د روداد ترڅنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ را پیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه د راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تره دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتې او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دے چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جوله د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددې ډانګورو د ملاتړه بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې "بوهان" يا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدير ددې نزاعي اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې دي او په هيڅ حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خيال د ترکيب يو رنځ دے.

ښاغلے پروفيسر داورخان داؤد ليکي:

"د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هيئت FORM بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي."

نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې "يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا د کاتونو ته کچکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وخت بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله داپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لړې نۀ راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښۀ وي. ما ته پته ده چې کاڼي په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبۀ په ځائے اودرېږي نو وړسټ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلولو ژوندي اوسي. ځکه زۀ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ضمني وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نۀ وي. نو لازماً به خپلې پښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واورَوي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نۀ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د وړمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه

دا خو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې

ستا د ګوګل په ښاریه کښې

ځان ترې ساته بچې اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه

ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شو دو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هئیتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه اېز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او اخري دوه مصرعې ئې د ټپې وړمبو مصرعو سره په قافیو کښې تړلي دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترون

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په ستوڼکي کښې هیڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهېل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوند کارۍ او قلم لګولو څخې دي نو زیات موزون به ښکاري. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لټو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او تښتونه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښۀ ده هايکو ښۀ نۀ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هيڅ خپلوي نۀ لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څۀ فائده ور رسولې شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان وررسېدلے دے.

زۀ دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نۀ دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتون د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او ښۀ په ايمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصلې ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانۀ د خپلو وفادارو په مرګ مړۀ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا کړے دے چې تصور ئې هم نۀ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږده په اوږده اودرولو او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او برياليۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نۀ شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتنو په سيمه نۀ صرف ځوانۍ او جوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هايکو نۀ صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانۀ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې يې څه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځينونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نۀ شي ساتلے زما يقين

Scanned by CamScanner

دے د هایکو د منکرینو ځایه ضد و نه په هایکو د اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوړه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې ډېرې نخښې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګنې زه هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو ډېر بد به کوي. زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نه ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دوارو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نه ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بهبې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نه اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه، ورځپاڼه وحدت پېښور، ۹، مئ، ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسیر منګل، ایک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځپاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن.

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے، انُی اینډ کو هایکو، غیر مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جېدر روډ پېښور، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسیر منګل، ایک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځپاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن.

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے، انُی اینډ کو هایکو، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً ″

(۹) ایضاً ایضاً ″

(۱۰) پروفیسر داور خان داوُد، تېپه او جدیدیت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځپاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت یوونیم بجې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹.

(۱۳) اباسین یوسفزے، ہائے کیوں، ورځپاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن

(۱۴) ″ ایضاً ″ ایضاً ″

(۱۵) زبیر حسرت، ادب زار، ورځپاڼه وحدت پېښور، ۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء.

(۱۶) اباسین یوسفزے، "ہائے کیوں" ورځپاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن.

(۱۷) پروفیسر داور خان داوُد، ټپه او جدیدیت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ او دوهٔ اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء.

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګساریږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاجولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غښې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ناجانه بیا مې نه پېژني
نور به د ښکلو په سر شر نه کوم

○

مرګ دې د داسې ښښتنو پرده شي
چې د انګن ګلونه او شوکوي
تر هغه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

○

خځ په سکون سره ژوند ون تېروم
یو خوا پیتې کېنې اوبه خور کومه
بل پله اور بل کړم دومه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نه دي
وښل مې سترګې به اوس نه پټوي
ورنه زما د وینې ډرپ ختې دے

○

وایې جانانه بې اسرې مې نکړې
زه به ګیله ځځ د پردو نه کوم
چې خپله مور راباندې کور ورانوي

○

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میانـدو غـېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانـه تا خپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاږې وو
نو ګیدړانو به وو تېول خوړلي

شمېر زهٔ دَ ګلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قـدر کوي
شملـه چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتږویو له ځمه
مینه کوه خو داترغاړه نهٔ شي
چې دَ جامـو اسـتري مې ماتهٔ نهٔ شي

بازار کښې ګرځې ښهٔ ښکاره مخونه
خو مـونږ چې اووینې څادر کړې په سر
زمـونږه ښځې مـونږ نه سـتر کوي

شېرینې ښـهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور.کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جولۍ کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
ښېبرې تبې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کره ځي

نو زما شونډې به پترۍ نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر هېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېرم که مې تږول کلې په کانږو اولي

وائي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته وډونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندوې پروا نشته دے
واڼې په ګېږه دې نصره يم خو
راله پېدا چرته د سر سپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمنا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيرينې

دا چې په خهٔ فريب کښې ګېږه ئې تهٔ
ستا سر تېزى به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پېتو ستړګو پرې باور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وې

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوڅوې

بې ځايه نهٔ دې ويربدل د بنکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم ربېږې چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تا ته ښـه ښکاري ته دي
ته د کـڅو ولونه مه پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پوري نه شي

دبـ دې کړي خپر خو دا شگون ښـه نه دے
پېغله دولۍ کښې هـغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څـه نـنګیالي دي قاتلان د سـیمې
د ســر ساتلو په بدل کښې مدام
لـونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپر خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نه شي
څوک یه په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاوري یه پوے شو د تعلیم په مزه
مازیگرے چې شي چېو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ټکلان لانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه دي
بس د هـوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په دولۍ پسې ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړېږس زمونږ د لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګړو ناره په یو دو را اوځي

زړه اخر صبر کړې سلګو کښې واځي
کوه چې هرچا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کیږمه نه
کټ چې پردے شو خوږ نیمې شپې شو
سترګې مې نۀ ورځي که ډېر ستړے یم

زړه کښې مې اور د مینې بل ځنګله شي
د حیا په کور کښې چې شرېږي زما
لوږه ژوندۍ ، انغرې مړه پراته دي

څمه مدام د هواګانو په رخ
یم د پیریانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مات سپاره بې کوره نۀ شي

شونډې مې رو رو د ټچې شنه کیږي
اوزه په دې سوچ کښې ډاګرېږمه چې
دوه تورې یو تیکې کښې ځای ځنګله شي

Scanned by CamScanner

داري وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تا به ليدلي وو رنګونه زما
خو که دي سترګې پټې کړې نه وي

زه خو دنيا ته فرشته ښکارمه
لږيږه له دغې ويرې نه خرابه
چې اصل مخ مې را په ډاګه نه شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دينار
پراته دي قتل توريالي دَ وطن
زه څنی مون باندې بېکم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څه وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيريني
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلړي ګل يې شيريني زما
که په جېبو کښې هم پټه يې مدام
تور به دې پورې په لمنه نه شي

چې دې بهر کړو له دَرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيريني زما
خولې ته تو کلې لاړې نه راځي بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګه ته غاړه نه بېدمه زه
ځکه به مې اوس کفن کښې هم نه وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته وئيل
سختې بې ځايه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرښته يمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

بلا ختلي دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نه وايمه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

د مينې لار کښې چې تيندک شمه زه
شيرينه اووائې په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دوو ولې ې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه

وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله

دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو

د مشرانو فېصلې به منو

ماښه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو

چې مې د مرې ګېډې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي

سر به دې اوبائيلې که پوزه کږې

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه

نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تېولې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اوواېي هاګۍ واچوه

○

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ویلې نهٔ وو
خو واړه چې خولې مېنې اوخوړې

○

ځوانه ځوانې او دَ سپرلې مازیګر
داسې په یو بل کېنې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کېنې زمونږ کار نهٔ لري
حد کېنې دې اوسې کنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

○

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شېرینې
خو کوټې اویو کېنې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

○

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لوېه دَ ژوندون کتهٔ ده
چې محبت کېنې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دي خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

○

ځان په خپل زور باندې ژوندے ساتمه
کني نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

○

ژاړې له سره لوپټه دړې کړې
داڅې بهر له کوره شپې مه کوه
کني نو ځان هلاکوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

○

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

○

خوشحالیدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږړي تبستې مې اوریدلې
پرې مې کړې نن ځان له د بڼتو څوکې

Scanned by CamScanner

شپه کښې له کوره پښتنې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خټک کالهٔ ته
دَ نمر ځاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پرق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شپه بیا
ما سره ستوري پټ پښتونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو تسبرینې زما
دَ زانهو سیل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پر پښ دوه خښکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندې نو تهٔ
دَ خپل میړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائي
راله په لاس باندې ګړې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به ځاروو ته بوتاوه کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د ښلو ژړندو که راوتي وي خو
کېږ شوي اخر د لوېټې پسکي کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو بانه
پلار یې په سونې بانډې جرګه کړې وه
لور یې د شپې تیاره کښې کور پرېښې دے

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک یې پلو قدرې هم اونه وینې
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نسي جولۍ ته د چا
واڼي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې کټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوواڼي نهٔ پورې کوم نکرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اوڼګي

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې ناڅیم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلې نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړه ساړه اسوېلې ځله کوي
ستا د خولې تاو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د داورې بتان

زه ځنه تپوس کوم او ته ځنه وائي
یوه خبره دې هم روغه نه ده وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

خوښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر ببوني
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د بنار ما حول درنه ځادر لرې کړه
یاد کړه جماز چې به راپورته شونو
شوې به ګوتې ته په یو دو دننه

وائي بې ځایه طمعې مه کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا ماته خرابه نه وي

زه يې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د غمس
پېغلې اننګې کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم د تعبیر د بلا کانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کېږم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښځه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کوے نشي

پردې وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي که نه

ملامه دا چې ستا د زور ښځه یمه
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بېځني توري دي
کورته په وېره سوده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېځلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما د کانړو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کلـه
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واڼې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ دَ ژوندون په کوم پړاوُ پراته يُو

ما ورته وېل چې کلا مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر ماښام يُ
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ يکنک په خوند پوےُ شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدي ما
شپږينه ماته مېلوګان ګـرو وي

دا نهٔ چې پوےُ نهٔ يم په سود او په زيان
خوچې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چټي پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمڅو ولـونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

خدای شته په خپلو کښې ځه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما او وويني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سيند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کېږدي
وائي څه او وايه چې څوک يمه زه

ښځه روغ رمټ يم چې بيا هم يمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاويذ کړے دے

دا حقيقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېرو پېغو رنډېږو څکه
مونږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

مونږ به سپوږمۍ ته وو پخوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که اوډرېږي، دېوال پرېوځي

ښکرې په ايچو کښې په خيال شرمګوه
چې په سينه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دريابونو کښې کشتۍ لاهو شي

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزیبو سره

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
بنده چې مې غرق کړې نو شېرینه واني
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږي شوي
د میاندو تېنو کښې شوده اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېر ولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زړه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کښېږدي په سر د یتیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوحق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو ، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رانښکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څهٔ چې ارمان دَ زړونو اوړژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله دوبه دَ سپرلي هَوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَچا نه اوکړم
دَ گل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَخدا ئے نه اوېرېږه ، غلے شه بس
سکنې . ما ښام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې گونګه شي خبرې مهٔ کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږې ماړهٔ شو
خو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

ځمه چې وړاندې
نو آسمان هم راکوزشي
او بوته لاندې

قد مې لونېږي
او جینکۍ دَ کلې
ماته ښکلېږي

غم مې لږ سپک شو
ما آینې ته کتل
ځان راته ورک شو

مخ مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوګلي
آینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سینو کښې
شپېږینې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټې شو اخلاص کښې
او وایه پاتې شپه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژرنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا منډوې شړېږي
په هر قدم غوځوي
د خلقو جړېږي

اور کېږي انغښتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړه ځي
ژرنده د سوال په اوبو
چرته کېږي ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې زړه سترې پېغلې
اور ته وردانګي

ځنې چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دے
ګېنې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بڼې سپک شي

جنګونه کېږي
په تويودو د وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا بڼارديان همېشه
پيۍ د بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له کړېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دردونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې خټکېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې وېجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے ګله
دَ زرکې چال دے

دا ښهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشے فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

○

هسې به ونړشې
چې تړې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړشې

شماري بس ستوري
دَ شپې راپاسوي ما
کار راله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
دَ ګلو لښتې

○

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

○

اووائي پوے شوې
ته چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

○

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړه تنګ شي
چې نيمه شپه چغړه کښي
د بنګړو شرنګ شي

○

اوس هسې ژاړې
نه راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

○

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زېړه شوه ،
نو ځکه دې سور شو

کور کښې تنها يم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښايم

ژوند څه رنګين شي
وريځې تښتي په شا
اسمان به شين شي

وانې کوکو يم
راته پسخېړي ټپې
زهٔ هائيکو يم

قصه خانې کښې
ښکاري ګکاړهٔ مخونه
په آئينې کښې

يم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هَوا په رو شي

ځې زما سپورې
والې هر څهٔ منم خو
راته بیه گورې

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته جختېږي
والې غني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

پښتونه نغښتې
پېغلې را ووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګین شو
راکښې مستي راغللې
سر چې مې سپین شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
څه څڅ دې تور شه

سر که مې سپین دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شین دے

د ګلې خلق څه ړانده خو نه دي
خدای شته مرې ته به دې لاس پرېوځي
چې د هتیانو غلا په ټیټه کوي

○

اووائې ټول د اکیجن کسې دي
ایټکو ته هسې خوشحالیږي څله
څوک لیونې نه دي چې تا یادوي

○

زړه غوځوي د اوازونو فریب
چې مینانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده د ژوند
خبرې مو اوخوړې جذبې د وفا
یو بل ته اوس د مینې خط نه لیکو

○

د خپل بنایُست له زوره نه دې خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

○

شېرینې تا سره له دغې وېرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتېسي ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خپر طمعې له ما نه کوې
چې زور سرې ته مې په زور واده وې

چې مزدورۍ په کومه ورځ اونه کړې
بچي ئې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځې ځوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زړ د کونترو سیل را والوځوي

ناساپې کړکه کړي نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړ مڼکې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

د زړه درزا مې په اختيار کښې نه ده
ښار کښې جوړ او شوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يو سمه چړته د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړه کښې ځاى راکوي

يوه جګړه کښې زموږ د کلي
خلقو رابښکل د اديرې حدونه
ټول بيا د يو د بل په حد کښې مړه شو

بې ځايه ما سره ايرې مه وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څه وائي
نه د چا لوروي او نه خوروي د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې او نه کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

د ستومانه زيږي يې خولې نه وتل
چې ستړے مه شې ورته ما وويل
د لېونۍ شونډې يو رب اونيوې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پېغله چې مانه انسترویو اخلي
ساه په سکیندو شي ځه په کرانه وانې
ستا سوځه خیال دے دَ وادهٔ پاره کښې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اوښکرم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو دَ چا دپاره
دلته چې قدر دَ جذبو نشته دے
خټې به څوک په درمسال کښې کوي

ته دَ ژوندون دَ مایوسو علاج یې
خوري وري زلفې خوري وري کا
چې انتظار څوک دَ سحر نهٔ کوي

داسې نڅوره کړم ازمېښتو نو دَ ژوند
شېرینې ستا خانه بد وش یادونه
اوس دَ زړهٔ دشته کښې پراؤ نهٔ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماډې ګکیا دې اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

جرم د چا، سزا د چا لوېده ده
يو د پوليس له ستر ګو ځان ساتي او
بل په يوه پېسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوؤ
ګڼې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ د چا ميراث خواره خو نه يو

زړه ئې غلبېل، زلفې ئې تار په تار وي
وېل ئې زه ډېره بې خوندہ يم
ګڼې نو ته هم هېڅ شي له چا

شېريني اوباسه زکوٰة د حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خېرات نه کوي

سر به بې ځايه درله څه خوږوم
د پښتنو له هوښيارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه ئې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځوانې مېوه اونيسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راله مه راوړه ناداني جينۍ
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پېترې چرته لمبه اونکړي

دړې تورزنان به داسې هم اووينئ
چې ئې سرګند شي دګناه رازونه
نور زړ په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرينه اووائې په ډېره مينه
چرته خو لاړ غلطوه لالئيه
ويرېږم لاړ چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا ئې ته بې حسه جينۍ
زما د زړه د قيامتونو دوزاء
خدائېګو د کاني بت کښې ساه راولي

يې د سرو سپينو خزانه شېريني
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر وته به تېندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کڼو ورو ورو لاړو کښې
وه کملالۍ سم کړ خېدلې شي څوک

Scanned by CamScanner

د ژوند د حُسن ننداري ځنځه کوو
درانهٔ پښلوونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا ښغه کړو

پښږده چي پېغلې ځي په خپله لاره
چېړه يې مه کښې ستومانه به شي
توري څڅې دي که لاپاري شولي

وايم چي تږولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مي اوتلهٔ رڅي
کور ته چي راشمه نو لا ستړے شم

شپږ بڼه اووائي قربان شم له تا
غزل غزل مي راخورېږي په زړهٔ
ستا هاېڅکو رانه تېږي هېرې کړي

دوه ورځې ژوند دے تاته بڼهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه د ناز مېږمني
سرکښي پښږده د شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم بدم د کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شينډي ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړۀ یې له سترګو لګېدو اووېستم
مالۀ قسم راکړې چې غږ مۀ کوه
او خپله ټول کلي خبر کړې په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نۀ دي
غریب سړے یم خو ګل څانګې زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

ګن تصویرونه شي خوارۀ په ذهن
عین چې په نیمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نۀ ده
غوټۍ چې ګل شي په قیامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدایګو پیکه ښکاره شي

زنه مې اونیسې، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مۀ اوځه

سینه ته ګلونه ورګنډار کړي وائي
څۀ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

چې د یاران شپې رانبکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښائست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼړو کېنې چې اوبه وي روان

زما د خاوړو کور جوګه نهٔ و ستا
شپې ینې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالې نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکس وبل ځې
کور کښې چې صب نهٔ وي بې بې ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلې لله ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکري، رېبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اُخله
ستا پېغېل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، سارهٔ که دې دَ ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا بانـدې غوټه راشي

سترگې له دغې ويرې نهٔ پرانیزم
زما دَ زړهٔ په رنگې تېرې اونهٔ چوي
تهٔ چې شـرېنې پوکنې پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرې ته وانهٔ چوي
دَ کور انگڼ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ تـول کلي نه نفرت درکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهي

واورئ زما کـه يې منئ او کـه نـه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې گـړې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

زړونو کښې اور د مینې بل کړی کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائ ېګو واوره کښېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه د ژمي په واوریځه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله یو ویشتمه صدۍ
څې چې د کور درشلي اوغورځوؤ

شپېړينې زړهٔ دے ترم تړوے نه دے
نمانځې اوښکې عبث تویوې
کاڼې اویو کښې وراستهٔ کښېږي کله

شنه چې مې شونډړه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بُغرې شي
اوغلي خپلو کښې ډېران بېلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هګو باندې بېځې نهٔ کښېني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سري دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غوميټي غوميټي پېغلې اوس
ګرځي خېرات پسې ، داکې غوړځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ كلي
دَ كوم چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې تول دې په اوبو وړي دي

لا په شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموني وطن كښې هاغه رنګې
خلق دَ غارنه راووتلي نهٔ دي

وېل مې دافلله يوويشتمه صدي
دي كښې كوښه كښې يو ملنګ چغه كړې
سحر دا او نهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندي ستا په
خو داسې كوې مجبوري دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير دري كړو

Scanned by CamScanner

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله يې زما لېونۍ
اوس دَ چا خولې خو شوک کنړلې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

مونږ په جامو کښې نهٔ ځائېږو په دې
چې دا ده راغله يوويشتمه صدي
کور که سو وران شو نو پروا دَ څهٔ ده

اومنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چټي راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حيثيت څهٔ دے ستا
ونېل يې غواړم چې بربنډه نهٔ شي څوک
پر تو غانبسو نه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خوشحاله ستا لاسو ته ناسته نهٔ يم

زړهٔ مې تښتي اوچوي چې مېين کښېوي
شپېږيې خپل به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نښتې غوټې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بېخي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ د بې خوندهٔ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي د نکهت قافلې
کله د کمل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وينم تعبيرونه وېشم

ټوله د زر او زور خېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هلو پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نيکهٔ هلو ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوې

لږه سر تېزه ده يد خويه نه ده
که دغه يو عيب ترې نه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جينۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هائي بلډ پرېشر مريض يم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نن پېښاوي ته لا ناست نه يمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اوواني خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمينو لباس
په ما د اوسپنو نيني اوچېچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا آزار دې چرته اونه وهي

زړه به آخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کېنې څوک لاره د منزل اوموي
ګوره ځنګل کېنې بیا په نیمه شپه کېنې
د اورګو قافله لوټې کړله چا

موږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پړق د بجلۍ شي د باران شپه شي

باران شپې شپې ورېږي مګر
اوروونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلي
دا تمندغرے زړهٔ مې اور اوبهٔ کړي
شا به شپې شپې را اووريږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ما چې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کړېلي نه هم ترخه اوختله

يمه په هر ښکلي مئين شېرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
دَ کوثر غنچې او دَ چينار اونو کښې

وائي جولۍ به مې تر څو خالي وي
ګلونه نهٔ کېږي انګڼي کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاؤ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځارې دَ بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
منګلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

○

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پدې
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه دوسپېږين ګوټې خو راکړه کنه

○

پېغلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
واله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کاروانه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساګ تړې سيلۍ ديوسي چې ما اووينې

○

دَ زړهٔ درزا راله په ځائے اودروي
تک تک چې اورم دَ ګړيال، شېرينې
وايم که ما باندې څوک وزې کوي

○

ګوتې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځايه اوس فرياد مه کوه
ستا د سينو غوټې هوارې څه شي
پسې چې ماشوم له د فيډر ورکوي

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بيا راشې غوړ کښې راته پټې اوواړې
د سرو نټکو راله جوړې اوکه نه

سم له مابنامه چراغونه وژنې
په تاکښې څه ناڅه تياره خوشته دے
خدائے شته له ما سره دې بيا ويره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونې خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تابيا کومه د يو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خورمه چې
د خوب تعبير مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوبې کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
تړنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک ډېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصوير ته ئې ژړل وېښل ئې
پېښې د مرغۍ مې درلله هم راوړي وو
اے د انځور کله چې چرته به ئې

څه زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کوړکښې
تاودهٔ ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونيا شي کلي

شپېږينه کوڅې په تندي راولي
وائي رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمېز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي ټول خوندونه يو رنګې دي

ستا د ښايست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پړمڼ ده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړې په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شپږینه وایي
سرته یې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونی
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېښل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لار اخلي

یې د نازونو اسوېلي شپېږیني
ځان ځیاله ورنه کړې په لاس ومنه
کښې ډکلونه به دې توول والوځي

وايي ګیلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وېرې غلطې شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

میاندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردې تورسرې او تختوې
بیا یې د خوېندو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دي خبرې څهٔ جواز خو به وي
خدایه شته چې چا دَ چا نه غلا کړېده
دَ باز دَ جالې نه تېپوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې دَ ورور تېلو کښې خوېندې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښهٔ نهٔ وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خېس
ښځې دا پاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوے
پرېږده دَ سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خدایه شته دَ کور اونې څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځوانې شهرینې
تل دَ اسمان سره خبرې کوي

داسې بې وارې مې ساکانې نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سینې ستا دَ بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه دې له څخه تېرېدلې نه شم
هرڅه ته ستا له پاره غاړه بږدمه
بس کښه لار راباندې مه جوړوه

په مړو حساب دې تماشګیر د حسن
ستا د نظر تاو ئې چې اووهي نو
د کیکدانو اوښې څېړه اونیسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دې شوې اوښکې په څ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼه شوې

په څه ناترسې اوړېدلې یمه
وائې که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدې کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خویاد اولره
چې جوار ګړو سره مینه کوې
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مینه کوو څو مینه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دې ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لړه په خیال کړ څه سر توره نهٔ شې

○

اووائي کرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

○

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره وا رووي شپېلې کښې وائي
مور مې نارو غه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شو کېږو او خوږو
په نیمه شپه چې او به خور له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

○

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

○

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار د اسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترې نه اوبو اوړې دي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پېغلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پېغلې تور سرې چې سر تورې نه شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شپې بياني او ورځ خوارې به د مياني
باران که لرې چېرته اووريږي
نو هسې واسکالې مو د چم پېغلې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووئيل
ګرانه! که مال دې پتلون راوړه نو
په دوه ميله ټوپک به ځان اووژنم

درنه واده ښځې لښه اووهسته
جوړې خاوند دې زوروړ اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ړوند طوفان کښې په چا ملامه تره
مار هم پردي لاس باندې نهٔ وژنې څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو يې ددونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وايې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوڅې چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ د پردي ډېران څځله یمه

ما شنې کاڼې تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروکښې چاته وهلې نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زوري په ځاۓ دے خو غوږ ځنګ نهٔ کوم
ګڼې په ما باندې د ښار مېړنو
نن د ګړانو غوښې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاتې ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
څر ته مې لاس چا ته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخره سرې شومه زۀ
شرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند راندۀ شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشي که نه

شیریني درده نا اوزګاره شي خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ در ته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختږي
اې چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ خوب دې کړمه
زۀ به چیکر کښې خاخا راتلمه
راته چې ملا ته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له د سېند ونو نه ځم
هسې ترې هم زړه صبر ولے نه شم
او د مېڅې غوښه بلا ګرمه وي

سرتوره مه شي خو د ناز مېړ مېنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نه شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو ځواني را نه شي

چې څه کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نه شي
پړدو پېټو کښې ګروندې مه کوه

یو څاڅکے وینه راکښې پاتې نه شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما د خپو لاسو نه دم اووته

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاخان ښکاري خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووائي تږولې د قسمت لوږې دي
خلق ټکيا دي سنډاګان لوښي او
زمونږه ننګي مېښې پېره نه کوي

وائي تر څو پورې به زغم تې يم
زه درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لوږغې کوې ته

کم عقلي هسې پرېشانه ئې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه وي
سترګې يې هو باندې درنېږي کله

منم چې کښې محرومي مو دي خو
کلي زمونږه هيروشيما نه دے
چې د سپېرلو پکښې وږې شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساقي شيريني زما
نو دروازې دي د کور تېرې نه شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مي يو ساعت له نه اودرېږي
آسونې مي هميشه يادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي د ښایُست رنګونه

ځان زهٔ د مړک ښځتوته نیسمه خو

لګه د سوي لاس په تا ساتمه

اووایې ټول د اکسیجن کمے دے

هیڅکوته هسې خوشحالیږې ځله

ځوک لیونې نهٔ دې چې تا یادوي

دومره بیلا خولې راته وازې شي چې

په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ راشمه

د کوهې ختله په کوهې اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه

څومره ځلې ورته اوغوره ځېږې

خو پلیتیږې نه روانې اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي

راته معلومه د رقیب توره ده

ما د جبو له ماده مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې ځکه راشمه زهٔ

زما د ژوند غرموکښې سر سپین شواو

تهٔ لا د تـوې پشکال ګیدړ یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هېڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې خندا کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې شکمن غونډې شو
جوړه په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

ویل ئې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوتي

Scanned by CamScanner

واڼې له هرڅاپه ماګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې یې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
واڼې را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا دَ خلقو مه بخوره
موږ ه چې خپل منځ کښې جنګونه کوؤ
خدائے شته دَ ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې یې خلق کوي
دا دَ وطن په خاوره څه شوي دي
چې دَ چینار اونې له موږه اوځي

رب دې کانړه کړي دَ شیطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پړېږدہ زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سمي ته پرېږده ګڼي
تا به په دریو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیرینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما د زړهٔ زخمونه نهٔ رغیږي
څو چې ګزک نهٔ شي پرسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوے د خاوند دے څکه
وائي که ماله یې نتکی جوړه کړه
خولې ته به څونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نهٔ دي
څکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته جنګونه خو بس مه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میانه دې لارې د بچو شاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستړښن اودرېږي کلمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه تقاضې د محبت پېژنم
شېرينې خنګ کښې مې ويرېږي ځله
پاخه رنګونه په اوبو کښې نه ځي

اوواني دومره ناديدکه نه يم
خو اورې سترګې زمانه چې وينم
د سرو چاره په زمانه منو مه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نه دے
د ګلي خلق مې په خله قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه يو تپوس کومه
ستا په سر ځکو باندې زړه نه سوزي؟

دېر په بې ځايه وخت دې اورتېلم
داسې لل ګل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه خوک بانګې اوشړي

ته نيه له لوړې نه مړ شوے نه وے
ښکارې! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړې وو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه تړې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ مېښو کټے خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبګې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هم وڅهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهکار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژنې په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نهٔ غواړمه
که وس مې او رسېد شېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دې خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور تړې فحاشۍ جوړه کړې

او وایه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستاسو چړګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دې په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده جینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ یاتهٔ روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاړو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چا
خدایګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بنځ وتلي دَ .بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وېل

څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو

هاغه به خوندره وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه

خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر

دا هواګانې چې وړې مې خوروي

منم فضا ئې معطّره کړه خو

خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا

هوا په څه وېشي وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ مني

دا سرحدونه د نظر دهوکه ده

اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرېښنه وائي که سیلۍ راغله نو

خدائے شته چې پړځې را اوغورځېږي

زمونږ د کور ټمبه وېښو اوخوره

په یو نظر چې به ئې زهٔ دمه شوم

اوس راله ټوله شپه زورونه کوي

نو ستومانۍ مې د وجود اونهٔ څي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

○

دَ بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېرينې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هيڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

ډېرې شلېدلې. دَ رقيب ستړګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

○

وينه مو جام نهٔ شي واورينه شپه ده
منم شېريني ډېره ګرانه ده خو
کټوي چغه کړه دَ زيتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوے یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غونبه که اوسوزي پېټۍ نه بنهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عېشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوړي کنې
ځان ته ببوزي هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلي پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې بنهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترینه سازېږي نه خو
دَ چا دَ سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه بنهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه ویروي
راته چې بخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا ېېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خوخو تکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غر اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ پېژدمه خو
ښهٔ ته 'په ښهٔ 'بد ته به بد وایمه
ججره 'جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د نجې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر بانډې به نهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شپېرینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

Scanned by CamScanner

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مرهمونه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

او مونږ به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمبی څرکې وهلې نه وي
چې لارکښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پانې پانې شي په لارکښې خوره
غوټۍ چې گل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیند ونو کښې او به او چې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوړه تنده شوه سوا کلې کښې
دَ ښار په ښکنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځکه به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېرینه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپیلنې درته لوګې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
ته چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېریان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وښلې هر څهٔ په شرق اونکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ستا کيانې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اوليده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې ډولۍ د پلار له کوره اوځي
پوځ شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودروے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائې دا ځل راته غين مهٔ کوه
بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پښه توبه که ئې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو ول وي پکښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانې جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
تکیا ده توت ته بېکیانه وائي

ستا سر تېږه خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې لیدلې دې چې
د بیوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تړوقې وژنه
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خواره وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت او غواړه
پرېږده د بل په نمړۍ شخوند مه وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نه شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه را له تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتنکانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بناتې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومتۍ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د تورې زور به هم اووینۍ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پېښو ستړګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي نه ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مړی ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نیکو ته اوس پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزوری یم بې وسه یمه
رب ته زاري کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي بکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوړه باندې مرې دښمنان
څله يې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پيغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ړب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سياسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امريکې خوندئې په خوله کښې وې لا
يو زورَور ئې بې نېتې کسه کړې

اش پرېوځې په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دي يې په شرق اولګې
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
بېځي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره دَ ايمان کمزورې
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نه کوم

○

ګڼ ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانځوړ داسې کړي
لکه د ناوې ځ په اور اوسوزي

○

بې حُیایه ضد دې داسې ریز مریز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېښه طمع د انصاف مه کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کېږي روا شي ناروا کاروند

○

زه پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

○

وصل یې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملې څکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټیږي نمس په کوته
راسره داسې کوته تا اوکړه چې
په غړېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

د تکلف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تا ودهٔ ستونه راته خله کوي

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پټکښې وي منم
خو دا د مینې سپکاوے ګڼمه
تنده د ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوړه
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
د چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل یربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګرووې حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښے هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسې د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

پېۍ چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

د ساینس دا معجزه هم اووینه
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږے راولي

چې ئې په ټي. وي اشتهار اوکته
وئېل ئې دا په ښځو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچې راوړے نه شم

د خدائے کارونو کښې څوک څه اووائي
زما نظر چې په لټون ؤ د چا
اوس مې په سترګو باندې ښه نه لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څه
ما چې ترياق د محبت ګڼلے
د مار په زهرو باندې نه مرمه زه

کور رانه ورک دے او د زړې شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم ساړه دي
دا بې حسې مې چرته کاڼے نه کړي

سترګې په دې کښې څه مرې شي د چا
چې سېر او رڼه ځان له پیدا کړمه زه
نو د کارغانو سېل راټول شي په ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چا په نه غوښتلو هیڅ اونه شو
د دوو په تېرکښې ئې لښ اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

د احمقانو خله لګه خو نه وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نه کوي

چرته د یو لاسه ختلې دے پرق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړې
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې خله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

د پښتنو شمله به نه ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
ته د بیګم نه مشوره اخلي

رښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما د هیڅ نه هم نه رېږي
په ما توتان خله خنړې شېرینې

Scanned by CamScanner

وړې مبارک ورته د ژوند واده شه
خو ستا د سپین سر نه قربان شم ابې
اخلي له میاندو نه چې شوکوي

هر څه چې وو خو تا پاڅه چوپړ نه کوه
راته په شا چا ټپوسے ئې جوړ
داسې چې خولې پورې دې یې اوتړو

درسره دا خبره نشه مسئله
که ذره دې تور دے له دنیا ناهده
نو بیا د کور سفیدې شله کوي

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تا ته ښهٔ پته ده
کړاني شهلا، اتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
وئیل ئې خپل علاج په وخت دي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجي شوے دے

څوک تر پنه سمه ورځ بیدلے نهٔ شي
راغبهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکاري چې بیا چاته اوبهٔ خروي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

د وښ دا لوی احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ د ښو کالو نه وي
د پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځای په زړه کښې
په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل مخ د اېنې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څه ته ور په خولې کړم زه

زه هادشو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس د مینې رانبکلو تا
د سینه چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څه داسې اوربدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتله نښه وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته وریځې غرغنده اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وینځه خړې پرېږدوه
یتیم که ډېر هم خدائے خوشحاله کړېو
خو دَ ژړا عادت ترې او نهٔ وتو

چا ته دَ سپي سړي نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

دَ حقیقت زهر کوټلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړې زما

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

شیریني دا یو اعتراف به کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي آواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

---

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ځکو دریاب نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

---

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library